

به نام نقش‌بند صفحه‌خاک

ساغر سخن

ربان و ادب پارسی

فلسفی عمومی

دکتر حمید ایاز

انتشارات نوید شیراز

چاپ چهارم، مهرماه ۱۳۹۸

سرشناسه	:	ایاز، حمید، ۱۳۵۳.
عنوان و نام پدیدآور	:	ساغر سخن: (زبان و ادب پارسی، فارسی عمومی) حمید ایاز.
مشخصات نشر	:	شیراز: نوید شیراز، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری	:	۲۵۶ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۲-۹۵۹-۵
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیا
یادداشت	:	چاپ قبلی: تیرگان، ۱۳۹۷.
یادداشت	:	چاپ چهارم.
عنوان دیگر	:	زبان و ادب پارسی، فارسی عمومی
موضوع	:	ادبیات فارسی -- مجموعه‌ها
موضوع	:	Persian literature -- Collections
رده‌بندی د.گ.ه	:	۸۴۰/۸
رده‌بندی ی.ی.ی.	:	PIR۴۰۰۳
شماره کتاب‌ناسی ملی	:	۵۸۸۰۵۵۵

انتشارات نوید شیراز

شماره پیامک‌گیر جهت سفارش کتاب: ۰۹۱۷ ۳۷۵

Email: khtes.siyah_1@yahoo.com

ساغر سخن

(زبان و ادب پارسی / فارسی عمومی)

مؤلف: دکتر حمید ایاز

لیتوگرافی و چاپ دنیا • طراح جلد: حسین کشاورز

چاپ نخست تیرماه ۱۳۹۷ • چاپ چهارم (اول ناشر) شهریورماه ۱۳۹۸

شمارگان ۳۰۰۰ نسخه

قیمت ۳۲۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-192-959-5

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۲-۹۵۹-۵

حق چاپ از آن مؤلف (دکتر حمید ایاز) است.

۱۳۹۸، انتشارات نوید شیراز

فهرست مطالب

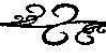
صفحه	
۷	پیش‌گفتار
۹	ستایش / عطار
۱۰	فصل نخست
۱۱	بخش یکم / زبان و خط پارسی
۱۴	بخش دوم / ادبیات و انواع ادبی
۱۹	فصل دوم / نگاهی به نظم و نثر کهن
۲۰	بخش نخست / سبک خراسانی و برجسته‌ترین سرایندگان و نویسندگان آن ...
۲۲	بهار خرم / رودکی سمرقندی
۲۴	لغز / منوچهری دامغانی
۲۶	گفتار در زادن رستم / فردوسی توسی
۲۹	دین و دانش / ناصر خسرو قبادیانی
۳۱	با کاروان حله / فرخی سیستانی
۳۲	حکایت در بی‌وفایی / سنایی غزنوی
۳۴	مرگ سلیمان (ع) / محمد بلعمی
۳۶	داستان ابلیس / محمد بن جریر طبری
۳۸	پندهایی از قابوس‌نامه / عنصرالمعالی کیکاووس
۴۰	سفر به آمد / ناصر خسرو قبادیانی
۴۲	جشن‌های ایران باستان / ابوریحان بیرونی
۴۵	قصه نصر احمد در علاج خشم خود / ابوالفضل بیهقی
۴۸	حکایتی از کرامت ابراهیم خواص / جلالی هجویری
۵۱	بخش دوم / سبک عراقی و برجسته‌ترین سرایندگان و نویسندگان آن
۵۴	وصف صبح و کعبه / خاقانی شروانی
۵۶	چند رباعی / خیام نیشابوری
۵۷	رهاندن آهوان ... / نظامی گنجوی

- ۶۰ حکایت شیخ صنعان/ عطار نیشابوری
- ۶۶ ای عاشقان، ای عاشقان/ مولوی بلخی
- ۶۸ در رحمت/ سعدی شیرازی
- ۷۰ قصر امل/ حافظ شیرازی
- ۷۲ چراغ راه/ فردوسی، سعدی، مولوی و حافظ
- ۷۵ بوی جوی مولیان/ نظامی عروضی
- ۷۹ حکایت مهی خوار، خرچنگ و ماهیان/ نصرالله منشی
- ۸۲ ذکر مالک دینار/ عطار نیشابوری
- ۸۵ حکایت گ. در بر ک. ...، حکایت در پوستین .../ سعدی شیرازی
- ۸۷ چند حکایت منزه از .../ شید زاکانی
- ۸۸ بخش سوم/ سبک اصفهانی - ه. ی. و برجسته‌ترین سرایندگان و نویسندگان آن
- ۹۱ تک‌بیتی‌ها/ صائب تبریزی
- ۹۳ اشارت صبح/ بیدل دهلوی
- ۹۵ همّت والا/ کلیم کاشانی
- ۹۷ بخش چهارم/ دوره بازگشت و برجسته‌ترین سرایندگان و نویسندگان آن
- ۹۹ گرد ننگ/ هاتف اصفهانی
- ۱۰۱ پرده پندار/ فروغی بسطامی
- ۱۰۳ فصل سوم/ نگاهی به شعر و نثر دوره معاصر
- ۱۰۴ بخش نخست/ شعر و نثر دوره مشروطه
- ۱۰۵ آرمان شاعر/ محمدتقی بهار
- ۱۰۷ آزادی، نقد جان/ فرّخی یزدی
- ۱۰۸ عشق وطن/ میرزاده عشقی
- ۱۱۰ مرغ گرفتار/ عارف قزوینی
- ۱۱۱ میهن، ای میهن/ ابوالقاسم لاهوتی
- ۱۱۲ بر سنگ مزار/ ایرج میرزا

۱۱۳	 نشخوار آدمی زاد/ علی اکبر دهخدا
۱۱۷	 بخش دوم/ شعر و نثر معاصر
۱۱۹	 تو را من ... می تراود مهتاب/ نیما یوشیج
۱۲۲	 شبانه، رستاخیز/ احمد شاملو
۱۲۵	 طلوع/ فریدون مشیری
۱۲۶	 زمستان/ مهدی اخوان ثالث
۱۳۰	 ایمان بیاوریم به .../ فروغ فرخزاد
۱۳۴	 زندگن/ سهراب سپهری
۱۳۷	 ترانه دیدار سرود .../ منوچهر آتشی
۱۴۰	 آرش کمانگیر سیاه من/ سرایی
۱۴۶	 هفته‌ها کردیم ماه و .../ پرویز غنصامی
۱۴۸	 چه می‌کشم؟/ شهریار
۱۵۰	 عقاب/ پرویز ناتل خانلری
۱۵۵	 آهوی دست‌هایت/ سیمین بهبهانی
۱۵۶	 زبان نگاه/ هوشنگ ابتهاج
۱۵۷	 سیه پوش برادر، سپیده را کشتند/ محمدعلی معلم
۱۵۹	 مرگ شعله‌ها، رهاوی، غزلی در مایه شور و شکستن/ شمس لدکنی
۱۶۲	 آمده‌ام با عطش سال‌ها/ محمدعلی بهمنی
۱۶۳	 عشق نام دیگر توست/ منوچهر کمری
۱۶۴	 چند رباعی/ سیدمجتبی حسینی عاشق‌آبادی
۱۶۵	 زنگ انشا/ رسول پرویزی
۱۶۹	 طلوع شمس/ عبدالحسین زرین‌کوب
۱۷۵	 چمدان/ بزرگ علوی
۱۷۸	 داستان یحیی/ صادق چوبک
۱۸۰	 رَجُل سیاسی/ محمدعلی جمال‌زاده

۱۸۴	 داش آکل / صادق هدایت
۱۹۰	 خوراک مردم اورازان / جلال آل احمد
۱۹۲	 به کی سلام کنم؟ / سیمین دانشور
۱۹۵	 آب‌بید / محمد بهمن بیگی
۱۹۸	 فصل چهارم / دانش‌های ادبی
۱۹۹	 بخش نخست / آرایه‌های ادبی
۲۰۲	 بخش دوم / قالب‌های شعری
۲۰۵	 فصل پنجم / نگرش
۲۰۷	 بخش نخست / دیوان
۲۲۶	 بخش دوم / نامه‌نگار
۲۴۱	 بخش سوم / گزارش نویسی
۲۴۵	 بخش چهارم / مقاله‌نویسی
۲۵۴	 کتاب‌نما

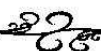
پیش‌گفتار

یزدان را سپاس که انگیزه‌ای داد تا بتوانیم بعد از سه نوبت چاپ، دگرگونی‌هایی در *ساغر سخن* به وجود آوریم و دست به ویرایش آن زنیم. دلیل نام‌گذاری کتاب به *ساغر سخن* این بوده است تا این نام با درون‌مایه کتاب سازگار باشد و بیانگر محتوای آن.

ساغر سخن با هدف شناساندن زبان و ادب پارسی و پیوند دانش‌پژوهان با آفریده‌های ادبی دانشی‌مردان ایران‌زمین گردآوری شده است و نیز با توجه به نیاز جامعه، هر چند کوتاه، از برخی گونه‌های نوشتاری و هم‌چنین شیوه‌های درست‌نویسی سخن به میان آمده است.

این کتاب بر پنج فصل استوار است؛ فصل نخست دارای دو بخش است: در بخش یکم به بررسی زبان و خط پارسی از عهد باستان تا امروز و در بخش دوم به تعریف ادبیات و دسته‌بندی انواع ادبی پرداخته شد. فصل دوم دربرگیرنده نظم و نثر کهن است که خود چهار بخش دارد و هر بخش یکی از سبک‌های خراسانی، عراقی، اصفهانی - هندی و دوره بازگشت است. در هر بخش ضمن پرداختن کوتاه به سبک یک دوره، برجسته‌ترین سرایندگان و نویسندگان آن دوره معرفی می‌شوند و نمونه‌ای پرمحتوا و زیبا از شعر یا نثر آن‌ها آورده می‌شود. مؤلف در فصل سوم به شعر و نثر دوره معاصر می‌پردازد. این فصل دو بخش دارد. بخش نخست ویژه سرایندگان و نویسندگان دوره مشروطه است و بخش دوم دربرگیرنده گویندگان و نویسندگان معاصر است. فصل چهارم به اختصار، آرایه‌های ادبی و قالب‌های شعری گفته می‌شود. فصل پنجم به نگارش اختصاص دارد که به چهار بخش ویرایش، نامه‌نگاری، گزارش‌نویسی و مقاله‌نویسی تقسیم می‌شود.

روش مؤلف در کتاب *ساغر سخن* بررسی تمامی مطالب نبوده است؛ فقط در برخی موارد به شرح و توضیح سروده‌ها پرداخته شده و در موارد دیگر به بیان معنی واژه‌های دشوار و برخی زیبایی‌های ادبی بسنده شده است.

ساغر سخن ترکیبی زیبا و نامی درخور درونمایه این مجموعه است و بدین سبب آن را برگزیده‌ایم که این کتاب را ساغری می‌دانیم که می‌خواهد سخن می‌گون خود را که نتیجه ذوق سرشار بزرگان ادب این دیار است بر جان خوانندگان و دانش‌پژوهان ارجمند ریزد و آنان را سرخوش سازد.

این کتاب کاری بی‌نقص نیست و بی‌گمان کاستی‌هایی دارد؛ اما زیبایی و آراستگی آن، نتیجه همکاری علمی و ارزشمند استادان توانمند کشور است که با بیان دیدگاه‌های خود، هم در گنجینه‌اش محتوا و هم در ویرایش متن، سبب بالابردن کیفیت و دل‌نشینی اثر شده‌اند. سپاس‌نثار: «انایار» همراه و استادان فرهیخته، مهربانان و مهربانوان، عاطفه تیموری، دکتر شعله عبدالعزیز پور، سعید گودرزی، دکتر غلامرضا هاتفی مجومرد، دکتر سعید روزبهانی، دکتر پیمان آقابیکگی پور، مه‌ماهیه برز، مهناز صادقی گوغری، دکتر ابوالقاسم عاشوری، یوسف محمدی، زهرا پوردهقان، دکتر فرادنی‌نیان، دکتر جلیل نیک‌نژاد، دکتر محمدعلی نوری، مهدی زروج حسینی، دکتر نرگس رضوانه مقام، ابراهیم هداوند میرزایی، سیدمصطفی طباطبایی، آمنه کمالی، سیدمسلم حسینی، دکتر حسن شامیان، دکتر سیدرقیه فرجودی، اسماعیل جلالی، دکتر سکینه محمودی، علی عطایی‌نژاد، دکتر محمود بنی‌اسفندیار، اصغر نوذری، روزبه میرزاوند، دکتر حسن قربانی، زهرا موسیوند، غلامرضا فتحی، جاسم جعفری، سیداحمد سجادی، کاظم دهقان‌یان‌فرد، نرجس قابلی، لیدا واعظ، فریبا شمس، مریم جعفری فراموش‌جانی، سیداسماعیل بهزادی، دکتر طاهره میرزایی، دکتر فرشته جوادی، انور ربیعی، م‌عود ربیعی، داوود یازرلو، اسفندیار فرهادی، طیبه رحمانی، زهرا رستمی، دکتر فضل‌الله امیری، حسن دست‌موزه، دکتر یعقوب کیانی شاهوندی و محمد غلامی که با باریک‌بینی، کتاب را بررسی نمودند و ویرایش مواردی را گوشزد کردند و نیز مهربانان، معصومه مصلحی که در گزینش و بازنگری یاری‌گرم بودند.

دکتر حمید ایاز

شهریورماه ۹۸